SWARA-TAMA

SERAT KABAR KATHOLIEK

Medal saben dinten Djoemoewah.

Hoofdredacteur:

B. SOEMARNA

kabantoe

REDACTIE-COMMISSIE.

REGINIPOEN LENGGANAN SWARA TAMA

sampoen kalijan regining Soeara Katholiek

1 taoen . . . f 7,50 / ½ „ . . . . f 3,75 — njoewoen kabajar roemijin.

Adrèsipoen **Redactie** lan **Administratie**

IGNATIUS-COLLEGE

DJOKJAKARTA.

Drukkerij „Canisius" Djokja.

ISINIPOEN:

WONTEN ING NGEROEM.

Anggèn koela njipeng ing Roem ngantos pitoeng daloe. Damel koela éndjing sonten namoeng moebeng ngijeng ningali papan panggénan ingkang misoewoer pantes tiningalan, langkoeng-langkoeng ingkang soetji: kados déné Grédja-Grédja, coliseum, catacomben, museum l.s.p.

Sarèhné koela boten kober, margi kaslepek ing padamelan ingkang langkoeng perloe, pramila tjarijos koela poenggel semanten kémawon. Béndjing malih jèn pinoedjoe senggang koela badé ndalang malih. Awit oepami koela nijati, koela saged ngarang boekoe ingkang ngemot tjarijosipoen satrija Djawi ingkang nglambrang wonten ing kita Ngeroem.

Éwasemanten wonten perkawis ingkang kedah koela atoeraken ing sapoenika, inggih poenika anggèn koela njembahjangaken pandjenengan sadaja wonten ing pasaréjanipoen Rasoel Pétroes lan Paulus, poenapa malih wonten ing altaripoen St. Franciscus Xaverius, ing kamaripoen St. Aloysius lan Joannes Berchmans, poenapa malih wonten ing catacombe pasaréjanipoen St. Cecilia.

Kala koela moebeng noeroet lèng oetawi rong ing catacombe, poen manah keraos-raos, déné semanten genging labetipoen para Katoelik djaman kina, ngantos dipoenlabeti toh njawa, woetah getih ngelèng kados gangsir sarta ngerong kados tikoes, namoeng margi ngantepi kapitadosanipoen. Mangka gangipoen poenika wonten ingkang aoet sanget boten kénging kanggé simpangan para sadèrèk ingkang lemalema. Nalika semanten koela kèmoetan tjètjrèkan koela, kalanipoen koela begita-begitoe ketepoesan nonil tjara Welandi lampahan pedjahipoen Neo ingkang sapisanan wonten ing Moentilan, oetawi goeproek maos karangan bab catacomben wonten ing academie tjara Walandi. Djaman semanten koela boten ngrempeloe menawi badé naté tloesoepan mawi obor toewin tjolok wonten ing oeroeng-oeroeng ngandap siti pandelikanipoen para Katolik ing djaman kina, djaman pangoeja-oeja. Pramila inggih lajak kémawon, menawi sapoenika ing Ngeroem Grédjanipoen éndah-éndah nroetjoek kados djamoer. Tijang raboekipoen peng-pengan!

Saja nalika koela ngladosi Mis wonten ing altaar patilasan djaman kina satjelakipoen pasaréjanipoen St. Cecilia, koela roemaos soemedot, menggah sababipoen inggih warni-warni.

Mantoek.

Kemis tanggal 5 Dec. 1929, djam 9 sonten koela mangkat mantoek dateng Maastricht. Éndjingipoen djam 9 andjog ing Milaan. Wonten ing Milaan mampir ningali Dom, Grédja marmer ageng ndjlegedag, misoewoer saénipoen, ngiras ndèrèk Mis. Bakda neda wonten ing hotel teroes njéngklak sepoer dateng Chiasso, nglangkoengi tlaga Lucarno, lan teroes andjog ing Zwitzerland, minggah paredèn Alpen, nloesoep trowongan katah sanget, ingkang pandjang pijambak St. Gothard (14900 M.), poeter giling minggah medak, nglangkoengi tanah paredèn ingkang kebak saldjoe, redi padas, lèpèn tjeroeng kita lan doesoen saé-saé, ngantos tjengeng anggèn koela ngemataken. Kinten-kinten djam 10 daloe koela doemoegi ing Bazel. Saking Rome doemoegi Bazel koela sarengan kalijan Rama bangsa priboemi saking Indija Ngadjeng, ingkang taksih sinaoe wonten ing Leuven. Saking Bazel koela kantoen pijambak, sakoepé ingkang ngenggèni koela pijambak. Poenika kaleresan sanget. Djalaran badan sajah, mripat arip. Koela ladjeng tileman sasampoenipoen klamboe katoetoep, lampoe kableretaken. Djam pitoe éndjing koela doemoegi ing Keulen ladjeng mandap perloe ndèrèk Mis wonten ing Dom ingkang kalok saénipoen. Bibar sarapan ngladjengaken lampah nglangkoengi Aken, Valkenburg. Doemoegi Maastricht ngetok, ngantoek, sajah . . . . nanging marem ing manah.

A. S.

PRADJA RAHAJOE.

SADÉ KALIJAN DAGANG.

Jèn koela gadah doewoeng poesaka tilaranipoen tijang sepoeh, ladjeng koela sadé, poenika panjadé koela ing sawantji-wantji kénging, boten mawi njoewoen idi Negari roemijin. Béda kalijan manawi koela sadé ladjeng toembas doewoeng ngantos katah ladjeng sadé malih, koela damel panggaotan, poenika kedah mawi kaoeningan Negari, awit poenika kagolong „dagang."

Sebabipoen poenapa kedah kaoeningan ing Negari?

Sebabipoen toemrap Negari inggih poenika kénginga dipoenpoendoeti paos, awit Negari poenika betah arta kanggé ambajari poenggawanipoen golongan B.B. Onderwijs, Landbouw lsp. Jèn boten moendoet paos, artanipoen saking poendi? Negari sampoen moendoet paos pasitèn lsp. nanging poenika dèrèng tjekap, mila dagangan toewin sadaja ingkang kénging kagolongaken ngrikoe inggih kapoendoetan paos. Ngedegaken pabrik poenika oegi kagolongaken dagang.

Prakawis pabrik, jèn badé ngedegaken kedah njoewoen idi, djalaran kedjawi badé dipoenpoendoeti paos, oegi wonten sebabipoen sanès, inggih poenika poenapa boten moetawatosi.

Kados déné pabrik mertjon, poenika saged andjebloeg sarta ketatalanipoen inggih sampoen katah. Boten kénging nganggé chloraskalieus, meksa nerak. Mila oepami ingkang kados makaten poenika boten mawi idin, ladjeng boten kantenkantenan.

Ngedegaken pabrik arak, poenika inggih boten kénging tanpa idin, djalaran jèn tijang angsal damel arak, tjatjahing tijang mendem saja katah. Kerep wonten tijang damel arak tanpa idin, kadamel wados. Ingkang makaten poenika margi arak poenika katah ingkang karem, dados moeroegaken bati katah, nanging paosipoen inggih katah. Mila jèn konangan, inggih ageng oekoemanipoen.

Wonten malih sebabipoen tijang dagang kedah mawi njoewoen idi, amargi ingkang dipoensadé waoe dados monopolonipoen Negari tegesipoen ingkang dagang barang waoe namoeng Negari oepaminipoen sarem; oetawi ingkang dipoensadé waoe barang patent tegesipoen oepami ingkang manggih poen Anoe, ladjeng poen Anoe waoe njoewoen idi dateng Negari, soepados namoeng pijambakipoen tok ingkang kénging njadé.

Oepami Anoe saged damel deplonjo modèl énggal. Poenika padjeng sanget. Poen Anoe njoewoen patent sarana deplonjo waoe dipoensoekani merk oepami „Gemak." Tijang sanès boten kénging niroe-niroe damel deplonjo nganggé merk ingkang njamèni merk waoe. Dèrèng lami poenika ing Soerabaja wonten Tjina dipoen-gropjok, amargi sadé lisah wangi mawi merk patent, sanadjan lisahipoen wangi waoe boten wonten lisahipoen wangi, éwasamanten laris, inggih amargi saking sampoen misoewoeripoen merk waoe. Mesti kémawon malsoe merk poenika oekoemanipoen awrat.

Nitik ingkang kaseboet ing nginggil poenika, tijang ingkang badé dagang kedah ngertos dateng angger-angger. Mila dagang poenika kedah dipoensinaoe dados boten kados tijang lotré.

„Jèn Kober."

KOEROE SÉTRA.

SWARA INGKANG AWIS KAPIRENG.

Tamoe Indoe njarijosaken: Mr. Gandhi.

Kala dinten Minggoe 26-1-30, wantji djam 9 éndjing panjerat katamoean tijang Indoe, ingkang saweg 2 woelan ngadjawi, grijanipoen ing Koedoes; sedyanipoen nawèk-nawèkaken batoe-batoe, inten-inten enz. dateng doesoen-doesoen. Doemoegi wonten grija koela ngantos dangoe, nanging boten pepadjengan, namoeng koela tanggap kawontenanipoen: pergerakan ing Indoe, lan Gandhi pengandjoer kabangsan Indoestan, awit mastinipoen pijambakipoen, manawi njata nembé dateng saking ngrika, katah ngertosipoen dateng prakawis poenika. Wosing andaranipoen tamoe waoe, koela ringkes kémawon, mindak ngebak-ebaki papan, makaten:

I. Meester Gandhi, poenika satoenggiling tijang pinter, toer hartawan, nanging gesangipoen pasadja sanget, boten ngedir-ediraken, njata pembéla bangsa. Wonten ing vergadering-vergadering panganggénipoen limrah kémawon, poenapa malih wonten grija; inggih poenika: saroengan, djas limrah, koeploekan, tanpa sepatoe, tjekak: kados panganggénipoen bangsanipoen ingkang mlarat-mlarat. Sadaja ingkang dipoenanggé damelan Indoe pijambak; pijambakipoen boten poeroen nganggé badé wedalan sanès nagari. Malah sadaja warganing pakempalanipoen Gandhi kaawisan nganggé ingkang sanès jasaning bangsanipoen. Sinten ingkang nerak awisanipoen, kandenda f 5. [1])

II. Margi saking wasis lan toeladanipoen Mr. Gandhi, tijang-tijang sami pitados, noeroet, sabaja pedjah dateng djempolanipoen. Mèh sadaja bangsa Indoe roekoen lan saijeg, ngroengkebi beleidipoen Manggala kaseboet. Warganipoen sadaja tijang Indoe: koeli-koeli, kaoem tani, prijantoen sadaja, boten wonten ingkang kalangkoengan [2]). Ing ngrika prijantoen pangrèh pradja sadaja toemoet nggebjoer ing kalanganipoen Mr. Gandhi, boten kaawisan Negari. Pramila pergerakanipoen Gandhi kijat, santosa gadah prabawa. Ing poendi-poendi damel vergadering kénging kémawon [3]).

III. Saplok madegipoen pergerakan jasan Gandhi, ingrika tijang-tijang ingkang soegih katah ingkang loentoer kawelasanipoen dateng bangsanipoen, poeroen dermakaken bandanipoen kanggé kaperloeaning bangsanipoen, oepami: kadamel ngragadi sekolahan-sekolahan kebangsan l.s.p, boten kados roemijin, tijang soegih-soegih namoeng manah badanipoen pijambak, namoeng ngréka daja indaking donjanipoen kémawon. Poenika tjatjad agèng toemraping bangsa; toedjoenipoen ing rika tjatjad waoe saja soeda. Katjarijos: ing rika wonten kadji soegih nama Salim, gadah baita kapal 99, kanti lilaning manah, njoekakaken artanipoen dateng pakempalan kabangsan sapantesipoen, sarta ndermakaken baitanipoen 5., kanggé bangsanipoen ingkang badé minggah kadji, tanpa mawi ragad setengah sèn.

IV. Kala tamoe Indoe badé bidal ngadjawi, dados ± 2½ woelanan manawi Mr. Gandhi sampoen tampi kasagahanipoen G. G. ing rika, jèn t. Indoe badé kamardikakaken, G. G. saweg kintoen serat dateng Londen, bokmanawi sapoenika sampoen tampi wangsoelan oetawi poetoesan [4]).

V. Panjerat takèn bab: R. Tagore kados-poendi? Wangsoelanipoen R. Tagore boten saged poenapa-poenapa, tjekak: namoeng Gandhi sasakabatipoen ingkang dados pangaleman, dados bapa baboening bangsa Indoe, samangké.

— o —

Wasana minangka panoetoep; sanadjan ta oréan ing nginggil namoeng karna binandoeng bebasanipoen, ladjeng kawahjèng toelis, éwadéné kénging kita anggep tjabé lempoejang toemrap bangsa kita, toemoedjoe dateng gegémbong-gegémbong bangsa, kaoem hartawan ingkang egoistisch, prijantoen B. B. enz. sageda sajoek roekoen saéka praja ndjoendjoeng dradjading bangsa, sarana noelad lepian ing nginggil ingkang pantes sinoedarsana saha mbéngkas pepalang ingkang malangi.

Poen: MANDRAWA.

[1]) Wah kampi makaten poenika. Poenapa ing ngriki badé saged toemindak namoeng nganggé barang wedalan ngriki kémawon?

[2]) Roekoen? sokoer! Ananging kawoeningana: kabar saking L a h o r e 3 Januari makaten: wedal sapoenika wonten pasoelajan malih ing ngatasipoen Indische Nationalisten margi saking boten roedjoekipoen, déné arbeidscommissie ingkang netepaken namoeng nationale congrès. Gandhi lan Nehroe ambenoem commissie boten mawi neda rembag dateng afgevaardigden. Mengsahipoen (ingkang boten tjotjog) Gandhi lan Nehroe neda soepados bagéjan alit (minderheden) oegi wontena ing comité. Kadjengipoen Gandhi lan Nehroe boten. Margi prakawis poenika boten wonten ingkang saged ngrigenaken, wonten tijang 48 ingkang nilar begadring.

[3]) Wah iba bingahipoen nationalisten. Ananging kabar saking C a l c u t t a 13 Januari moengel makaten: wonten Bandarilla (Bengalen) Gandhi boten angsal damel. Tijang[2] boten poeroen dipoenkèn ambangkang (boten mbangoen mitoeroet). Openbare vergadering-vergadering toewin arak-arakan dipoenawisi. Pangandjoeripoen kaoem „Emoh ambajar padjeg" dipoenkoendjara kadakwa badé medjahi toekang nariki paos.

[4]) Tjobi katjotjogna kalijan pakabaran saking L o n d e n 5 Januari: Lord Russel onderstaatssecretaris Indoestan ing salebetipoen pepanggihanipoen Labour-partij mahjahaken kawontenan ing Indoestan. Boten wonten tijang ingkang ngertos kanti damang — makaten Lord Russel — kedjawi tijang Indoestan pijambak, bilih ngrembag kamardikan sapoenika dèrèng kepanggih ing nalar. Wedal sapoenika dominion-status kémawon boten badé toemindak.

Inggris sampoen ngener dateng demrocratie. Oepami Indoestan dipoenetjoelaken, sanalika temtoe manggih bebaja. Labour-partij boten badé narimahaken, manawi dipoenalang-alangi kadjengipoen sarana poetoesan oetawi propaganda ingkang kirang nalar. Labour-partij ngemen-emenaken sanget dateng kamardikanipoen Indoestan, nanging dipoenalang-alangi al Indisch congrès, ingkang mendet poetoesan tanpa nalar. Ingkang makaten poenika para mitranipoen Indoestan ing Groot-Britannië ngetingalaken tjoewaning manah. Red.

MRIH RAHAJOE.

Tindakipoen Redactie (kersanipoen Redactie-Commissie, poenapa salah satoenggil warga Redactie Commissie poenapa Hoofd Redacteur? Pantjer) katjeta ing Sw. Tm. no. 6 tanggal 7 Februari 1930, njoekakaken karanganipoen sadèrèk „dul Itoedia" dateng sadèrèk „Jèn Kober" sadèrèngipoen kapatjak ing Sw. Tm. soepados ladjeng dipoenwangsoeli saged kaemot sareng, lan kalampahan makaten, poenika poenapa nama tindak ingkang oetami? Jèn tindak makaten poenika nama saé, inggih sampoen boten dados poenapa. Déné koela poen „Pantjer", kami poeroen tjawé-tjawé prakawis poenika, djer Pantjer gadah gagasan makaten:

a. Tindakipoen Redactie ingkang makaten poenika poenapa boten kénging dipoen-gagapi atindak éwang-éwangen, nenoentoen tindak kirang adil?

b. Radactie prasasat mijak sandi nama, amargi déning nitik seratan tijang saged nggagapi wewatekan, kapinteran saha sekolahanipoen, langkoeng-langkoeng manawi poen „Jèn Kober" lan „dul Itoedia" noenggil sakita, sampoen tepang, margi makaten waoe saged nginten-inten sinten ingkang njerat, wasana nama mijak sandi nama.

c. Nitik gampiling toemindak, karanganipoen „dul Itoedia" kasoekakaken dateng „Jèn Kober", rak saged dipoen-gagapi bilih „Jèn Kober" noenggil kita oetawi papan kalijan Redactie; lah jèn „dul Itoedia" oegi noenggil kita, mangké gèk ladjeng èrèk sadjawining koran.

d. Jèn kirang titinipoen Hoofd Redacteur oetawi Redacteur saged damel gendra, djer jèn wonten kirang djoedjoering manah, karangan dipoentjorèk, dipoenéwahi saha saking djèngkèl dipoenoewèk-oewèk rak mblaèni.

e. Jèn „Pantjer" boten klintoe, kala taoen 1925 sampoen naté kalampahan makaten: „panjaroewé kadjèdjèr lan tanggap sabda", oegi ladjeng dados rèwèl, teka sapoenika dipoenambali malih. Ingkang makaten waoe moegi dadosa panggalihan. Pantjer namoeng saloegoe ndjagi mrih wiloedjeng ing sadajanipoen.

Taklim koela:
C. C. Sl.
Pantjer.

Wangsoelanipoen Redactie dateng gagasan:

a) Redactie anggènipoen nindakaken makaten boten saking éwang-éwangen, namoeng amboedjeng soepados énggal, oepamia Swara-Tama poenika „dagblad" temtoenipoen ngentosi sadinten kalih dinten: saged, sareng „serat minggon" kamanah radi dangoe. Redactie boten éwang-éwangen, djer oepami sadèrèk „Dul Itoedia" mangsoeli inggih kapatjak. Redactie boten badé nemtokaken sinten ingkang leres sinten ingkang lepat, poenapa sad. „Dul Itoedia" poenapa sad. „Jèn kober". Para maos saged mastani pijambak.

b) Ing ngriki Redactie sampoen andjagi soepados „Jèn Kober" boten ngertos sadèrèk „Dul Itoedia" poenika sajektosipoen sinten. Saking seratan inggih boten saged, awit karangan dipoentip.

c) Nitik gampiling toemindak, tetéla jèn Redactie saged énggal pinanggih kalijan sadèrèk „Jèn Kober", nanging boten tetéla, jèn Redactie toenggil sakita oetawi toenggil papan kalijan sad. „Jèn Kober."

d) Kasinggihan pangandika pandjenengan, mila tindakipoen Redactie kanti titi, dados ingkang kados makaten poenika damel padatan (regel) toer mawi mawang kawontenanipoen ing ngrikoe.

e) Kala taoen 1925 wonten rèwèlan poenika amargi bokmanawi Redactie boten titi, boten ngèngeti gagasan ing d.

Redactie saèstoe jakin jèn panjaroewé kalijan tanggap sabda kadjèdjèr poenika jèn dados padatan pantjèn kirang prajogi. Nanging manawi kadangkala njebal patokan (sasampoening katiti) kados inggih boten nama klèntoe. Éwasamanten Redactie matoer noewoen dateng sadèrèk „Pantjer" déné karsa élik-élik.

V A R I A.

AROEM DALOE, NING TENAN.

Sedija pajoeng, tapi djangan pajoeng Semplok.

Dempsey poenika awrating tanganipoen sami kémawon. Namoeng wonten bédanipoen, poenapa kepelan waoe dawah angsal poendak, poenapa dawah angsal pilinganing mengsahipoen. Saking roemaos koela menawi angsal pilingan, kados kok langkoeng hang-gandjel raosipoen.

Mimising Kjai Germa poenika sami kémawon kaliberipoen. Nanging kados wonten bédanipoen, poenapa poen mimis waoe ngèngingi sirah sima, poenapa ngèngingi sirah menjawak. Mantoek anggotong sima, kados Ki Germa langkoeng logro watoekipoen, tinimbang mantoek namoeng ambekta menjawak.

Sedaja kasaénan poenika sami déné nama saénipoen. Namoeng kémawon kanggénipoen ingkang dipoensaèni poenika, asring boemi langit bédanipoen. Njaèni segawon

oetawi ketèk kados nona-nona Éropah poenika nama saé, nanging kasaénan waoe kanggé ngrimati laré kesrakat, kados langkoeng oetami tandjanipoen.

Jatra sasèn kanggé toembas oelam namoeng angsal satjoewil, nanging menawi sèn waoe katoembasaken gerèh, sekoel kalih piring pandoegi saged pedot.

—

Nalika swargi Rama van Lith rawoeh angedjawi, poenika wonten ing salebeting galih sampoen kagoengan peleng ingkang loehoer sanget. Saking Europa Rama kados-kados ngasta anggiring bal, bal waoe badé dipoenlebetaken wonten ing goelipoen tanah Djawi.

Ngèngeti mendak mendoekoeling papan, ngèmoeti soemoeking hawa Djawi, poenapadéné mirsa wawas, bilih wekdalipoen namoeng sekedik sanget, kirang gangsal menit malih sampoen badé kasemprit, ing ngrikoe Rama boten kekilapan. Doemoegi ing ngadjenging Bèkipoen mengsah, bal kaendeg greg, namoeng boten ladjeng kagadjoel dul mlebet goel, boten, rangoe-rangoe radi koewatos, mbokmanawi bal badé „over de lat."

Mirsa kiwa tengen woesana tjling, bal kagasak mawi effect, ngèngingi babagan .... Onderwijs roemijin. Saking ngrikoe saweg kémawon bal saged mlebet „met een schuine doch een sierlijke boog" wonten ing goelipoen mengsah. Tjara ngasta biljarten makaten ngèngingi bal no. 2 roemijin, ladjeng saweg kémawon saged ngèngingi bal no. 3 inggih bal ingkang dipoentoedjoe, ingkang dipoenpeleng.

Semanten inggiling meetkundenipoen Rama swargi, kanti ngèngeti hawa, papan toewin wekdalipoen.

—

Sapoenika Rama sampoen séda, ingkang salira sampoen soemaré tanpa daja, namoeng asma ingkang kantoen. Para poetra ingkang toehoe tresna dateng pandjenenganipoen, roemaos radi anggak menawi mireng asmaning Rama swargi kaoetjapaken. Widjiling tresna roemaos éman-éman nilar asmaning Rama, woesana asma dipoenkodak, tinarètès mawi praos emas, roemasoek nitis wonten ing .... van Lith Stichting, inggih jejasan kagoenganipoen poetra sedaja.

Van Lith Stichting poenika ateges ngemot kepelipoen Dempsey, inggih ngemot mimisipoen Ki Germa, inggih kasaénanipoen para poetra, inggih jatra sasèn, inggih balipoen Rama swargi ing nginggil. Sisip panggadjoelipoen, poen bal sisip toedjoenipoen, kepara malah ngèngingi sirahipoen penonton. Nanging menawi penggadjoel pendjenengan prajitna mlebetipoen bal dateng goel Djawi temtoe „onfeilbaar." Mangka boten dangoe malih, bal-balan badé kasemprit.

Ing samangké para Rama-rama poenika kénging koela oepamèkaken Doelverdediger, inggih poenika ingkang andjagi, sampoen ngantos partij kita saged kelebetan bal saking mengsahipoen. Déné kita ingkang wadjib dados Voorwaresipoen, inggih ingkang wadjib anggiring bal, sageda nglebetaken bal waoe ing goeling mengsah. Tijang bal-balan poenika nama koentjara menawi boten kegoelan, nanging boten kegoelan tambah ngegoelaken, poenika namanipoen ladjeng „oer." Mangké jèn partij kita „oer", kita rak ladjeng saged mlebet Bonds-elftal, inggih Java-elftal. Poendi panggénanipoen Java-elftal makaten. Wonten ing Betawi.

Kita sapoenika sampoen gadah club bal-balan ingkang sampoen pantes sinawang, tegesipoen oeba rampé pepak. Soemangga koela atoeri mriksani:

Voorzitter kita van Lith Stichting. Balhouder kita, toekang nambal oetawi moempa bal, Directeur van Lith Stichting. Doelverdediger kita Serimenarie (priesterfonds) Djokja. Voorwarsen kita P.P.K.D. (studiefonds). Kaptin kita Tamtama Dèwi Marijah. Toekang merband sarta andjetoeti jèn wonten ingkang keslijo, Roekti Woeri. Toekang klèbèt, Jeugdorganisatie. Déné toekang djagi limoen oetawi toekang ngeploki alias bangsa Koerawa, K. W.

Poenapa club kita namanipoen boten „flink uitgerust."

Koetjiwanipoen sekedik. Inggih sampoen nama dados limrahipoen, sedaja-sedaja poenika sok wonten tjatjadipoen. Emas poenika saé, tjatjadipoen sekedik, inggih poenika „awisipoen." Club kita Doelverdediger-ipoen kampi, namoeng voorwarsen ingkang pajah. Mangka kirang sekedap malih bal-balan badé dipoensemprit.

Kas V. L. S. poenika badéja dipoenwolak-walik katahing arta inggih sami kémawon. Namoeng oepami voorwarsen (studiefonds) dipoenwalik kalijan Doelverdediger (priesterfonds), kados kok radi wonten kaotipoen. Pendjenengan koela atoeri anggalih, boten dangoe boten, namoeng sakedap-dap, boten katah boten, namoeng sakediiiiek, ning tenan.

Poenapa pendjenengan sampoen kesoepèn dateng satoenggiling voorwares agoeng, ingkang kerep kita bon, kita samboet. Ingkang kerep ngegoelaken, djer gadjoelanipoen ingkang „onhoudbaar" poenika. Sinten voorwares poenika. Dr. Smutzer ing Betawi. Poenapa pendjenengan saged nginten-nginten, sapinten reginipoen Dr. Smutzer waoe. Poenapa pandjenengan boten mak glong kétjalan prijagoeng poenika.

Soemangga sapoenika kados-poendi kersa pendjenengan. Voorwarsen (studiefonds) boten dipoenagengi inggih kénging, partij kita inggih wiloedjeng slamet, nanging pendjenengan boten badé saged klebet wonten ing Java-elftal. Sampoen boten Java-elftal, boten Provincie-elftal boten regenschaps-elftal, jak moendoer waé sisan papak garis.

Soemangga, woelan ngadjeng poenika ing Jodja badé wonten kongkroes P. P. K. D. Soemangga sami sareng njoewoen dateng Directeuripoen V. L. S., soepados voorwarsen kalijan Doelverdediger dipoenwalik, sabotenipoen inggih kadamel sami, ning nak pareng? Dados béndjang menawi 25 dangoenipoen dateng 30 taoen engkas bal-balan badé kasemprit, kita sampoen saged mlebet wonten ing Java-elftal.

Lo, tinimbang namoeng dados penonton? Engko gèk malah moeng nonton waé oera oih, dioerak-oerak. Jak, apa ija nonton sing nonton waé, bèn dadi tontonan, ning tenan?

Mexico dul Itoedija.

SERAT KINTOENAN!!

(Katanggel ingkang njerat pijambak!!).

C. C. Solo ingkang landep panggandanipoen, awas mripatipoen, roemaos boten saged nahan manahipoen, kapeksa kawedal djer wonten lelampahan ingkang nama dédé samestinipoen i. p. kala dinten Setoe sonten tg. 15-2-'30 ing sawingkinging pamoelangan angka II Balapan wonten tijang nama „Pasemito" kabekta ing wèrek A. D. E. K. Kodjoering poen werk „Pasemito" waoe boten poeroen kabekta dateng Deli, neda kawangsoelaken dateng Wonogiri. Poen abdining A. D. E. K. noenten bramantija, moering-moering; nglabrag kanti ngoengel-oengelaken poen Pasemito kaseboet nginggil, (wong désa pakanané gaplèk, digolèkaké pagawéjan nganggo kléwa-kléwa). malahan boten dangoe tampi persèn „tempiling". Kaleresan nalika samanten sadèrèk Soehoed leider J. P. O. saweg wonten ing ngrikoe, ladjeng mitoeloengi satjekapipoen; malah ladjeng dipoenteraken dateng panggénaning sadèrèkipoen „Pasemito" kaseboet nginggil!!

Hm. Hm. goemoen koela, déné djaman „tata" kados makaten, kok wonten manoengsa ingkang atindak kados makaten!! Kalijan malih roemijin nalika mèrek poen Pasemito waoe poenapa boten katerangaken jèn badé kabekta dateng „Dèli"?? Koela nginten dèrèng, tandanipoen sareng badé kaangkataken „mopo", mbokmanawi poeroenipoen kala roemijin rak namoeng kèloe temboeng manis kémawon!! Poenapa boten makaten. mBok sadèrèngipoen toemindak dipoenatos-atos saèstoe, sampoen ngantos wonten kawontenan ingkang kados makaten malih! Moegi-moegi babagan poenika dadosa panggalihanipoen nagari ingkang nedya memoelih pitadosing kawoela dateng pamaréntah. Pamaréntah jasa „Arbeidsinspectie" poenika sanjata loehoer sanget. Moegi-moegi pamaréntah oegi sampoen talompé menggalih lan ndjagi soepados para abdining A. D. E. K. sami nindakaken „wervingsordonnantie" ingkang sajektos; djer jèn tansah wonten lelempahan kados makaten; badé adamel bibrahing manahipoen kawoela alit!!

Moegi-moegi para abdi² A. D. E. K. oegi nindakna manoet pepatjaking negari ingkang samestinipoen; sampoen ngantos namoeng noeroeti „hardaning" manah kémawon!!

Wasana koela pitados kanti sanget, bilih Pamaréntah toewin A. D. E. K. badé mirengaken rembag koela poenika waoe! ki-Raka Redactie, njoewoen lembaran Sw. Tm. moegi kakintoena dateng ingkang Gouverneur Solo, toewin A.D.E.K. Solo oegi. *)

Wasana sadèrèng sasampoenipoen matoer noewoen.

Saking koela abdining C. C. Solo ingkang ngabdi dateng kamanoengsan lan kaadilan!!

C. C. Solo.
HERCULES.

*) Prajogi. Red.

OPVOEDING.

PANGLIMBANG.

Sambetipoen Sw. Tm. No. 3.

Goeroe tjontoning pangatos-atos, kedah tresna dateng pangkatipoen, kedah seneng dateng padamelanipoen, kedah kebak pamengkoe toemrap moerid-moerid, kedah émoet dateng tembé wingkingipoen.

Boten wonten awon saha kapitoenènipoen manawi goeroe ngarah-arah ing sadaja tindak-tandoek lan pamitjaranipoen. Manawi saèstoe gadah pandjangka moerih rahajoenipoen laré-laré, temtoe boten badé agé-agé andawahaken leleresan ing bab prakawis ingkang kedah dipoenmanah roemijin, oetawi godjag-gadjeg ing bab ingkang toemoenten kedah dipoenpoetoesi; boten badé poeroen nglirwakaken pandamelan, kesèd, sembrana, gadah semoe boten ngandelan, kesangeten anggènipoen amboedjeng kasenenganipoen pijambak.

Goeroe ingkang poeroen manah-manah tamtoe boten kirang wéwéka, amékani ingkang angèl-angèl. Tegesipoen poenapa ingkang dipoenwoelangaken boten kinggilen oetawi kegampilen, ngèmoeti enèm sepoehing laré lan gampil-angèlipoen piwoelang, kadjawi poenika saé tjaranipoen nampèkaken pangadjaran, ing temboeng Walandi kasebat methodisch sarta geleidelijk.

Sadaja tindak ingkang maton lan adjeg poenika salah satoenggaling tanda pangatos-atos. Sampoen bangsa kamokalan, sagedipoen dipoenenoet ing laré, manawi tindakipoen kirang maton lan ing bab ingkang saé boten saged adjeg. Prajogi sanget ing wiwitan poenika ngoedi sagedipoen angsal prabawa, sarana andjagi kalijan saètoe-saèstoenipoen sadaja ingkang dipoenlampahi. Manawi saking kawitan sakatahing prakawis ingkang angèl oetawi katingalipoen megahaken dipoenwékani, saha sadaja² kadjagi adjegipoen saé, oendoer-oendoeranipoen inggih kanggé goeroe inggih kanggé moerid-moerid katah sakétjanipoen. Ratjakipoen laré ingkang boten seneng sekolah, poenika ing sakawit saking boten ketoedjoe pikadjenganipoen. Awit ing saèstoenipoen boten wonten laré ingkang pikadjenganipoen andjarag dateng ingkang boten leres nemaha damel kasangsaranipoen pijambak. Milanipoen kanggénipoen goeroe boten wonten awonipoen, kala-kala madosi djalar-djalaranipoen ingkang moeroegaken laré adjrih sekolah, oetawi seneng mlintjoer. Sadaja réka ingkang moeroegaken sakétjaning toemindakipoen piwoelang poenika toemandoekipoen dateng laré temtoe nenarik manah.

Tijang moelang, nampèkaken pangadjaran dateng laré poenika kedah soewidji gagasanipoen, tegesipoen, nalikanipoen nindakaken pandamelan waoe, boten manah ngrika-ngrika, boten ngrembag prakawis sanès, ingkang pantjèn boten gatoek kalijan woelangan.

Toemindakipoen piwoelang prajogi boten diwasa-wasa, boten dipoendjoedjoe, ngantos kanggénipoen moerid boten kober ngleremaken. Ingkang kedah dipoen-gatosaken saèstoe, piwoelang bab-bab ingkang dados betahipoen ngagesang, ingkang kénging kanggé gondélan ngoepados pangoepadjiwa. Poenika ingkang kedah kaoedi saèstoe moerih dipoensagedi ing laré-laré.

Sadaja piwoelang poenika tamtoe wonten pipiridanipoen kanggé noentoen dateng ingkang saé lan njingkiri ingkang kirang prajogi: woelang basa, njerat aloes, anggambar, étang, woelangan tembang, poenika kénging kanggé nggoegah dateng kasaénan sarta njantosakaken pikadjengan.

Sampoen moenggoeh sanget tijang dados goeroe poenika sasaged-sagedipoen gadah pangoedi moerih saged mitjara, manawi tetemboenganipoen sakétja dipoenmirengaken, pangerèhing laré tamtoe inggih kanti gampil, awit ingkang makaten waoe tamtoe anggèndèng manah. Goeroe ingkang boten ngoedi soepados gampil anggènipoen nglahiraken gagasan, poenika toena, awit salebetipoen moelang manawi makaten boten gampil mikat manahipoen laré. Ananging kosok-wangsoelipoen inggih kedah dipoenèmoeti. Manawi mewah-mewahi oetawi amboemboni prakawis ingkang kasebabaken saking sagedipoen mitjara, poenika oegi saged lepat.

Prakawis goeroe kedah ngoedi sagedipoen mitjara poenika sampoen tjeta, éwasamanten inggih kedah émoet anggènipoen ngempakaken pamitjaranipoen. Manawi preloe gineman, inggih kedah satjeta-tjetanipoen anggènipoen medar ginem. Kosok-wangsoelipoen jèn ngleresi kedah kendel, inggih kedah saged tapa mbisoe. Kadjawi poenika ingkang inggih kedah dados gagasan, inggih poenika sagedipoen anggoegah laré soepados medal ginemipoen ing mangsanipoen kedah gineman, sarta adamel antengipoen samangsa kedah mirengaken poenapa ingkang kawedal. Ginem ingkang mapan poenika toemanemipoen dateng laré saèstoe, awit saking poenika, angèl itjalipoen, sarta wohipoen badé moerakabi dateng ingkang sami mireng.

Tijang ingkang ngekahi kaantepanipoen klintoe, ngengkoki leresipoen pijambak, sarta kirang pangoedinipoen anggènipoen ngitjali adat-padatan ingkang kirang prajogi, poenika saged ageng piawonipoen, awit ing atasing goeroe, poenika saged damel kasaripoen laré pinten-pinten.

Manawi ngèmoeti goeroe poenika dipoenpitados ing ngakah, tanah woetah rahipoen mratjajakaken tijangipoen, nagari masrahaken kawoelanipoen, inggih sampoen saleresipoen manawi pakarjanipoen katindakaken kanti ngatos-atos. Sampoen samestinipoen manawi oegi kedah njinaoe watak² beboedèn sarta tekonipoen laré-laré dalah lagoe-lagéjanipoen. Mila njata pandamelaning goeroe boten namoeng mandeg wonten moelang-moeroek, oegi kedah noentoen.

Manawi sampoen mangertos sapinten kapinteraning moerid, sampoen nimbang-nimbang awrat-èntènging piwoelang, inggih boten badé toena doengkap anggènipoen matawis, sapinten ingkang dipoendjèrèng, sapinten ingkang kedah katampi ing moerid. Piwoelang ingkang kangèlan oetawi kinggilen, boten namoeng rendet lampahipoen, ananging toemindakipoen inggih rekaos wonten manah. Sinten ingkang kepéngin sakétja kedah boten adjrih rekaos, tegesipoen boten wegah damel rantjangan boten wegah ninitèni satoenggal-toenggaling moerid.

Poeroen ngèmoeti prakawis-prakawis ingkang sampoen katindakaken poenika nama boten nilar pangatos-atos. Sakatahing prakawis ingkang badé kelampahan poenika boten katah gèsèhipoen kalijan poenapa-poenapa ingkang sampoen kapengker. Mila prajogi sanget tijang poenika nepakaken badanipoen pijambak dateng prakawis oetawi klampahan ingkang tinemah ing tijang sanès. Ingkang saé lan ingkang awon manawi dipoenpèngeti minangka tepa-paloepi oetawi pangilon, saged dados antjer-antjer ing sakatahing tindak-tandoek.

Salah satoenggaling tanda jekti manawi ngatos-atos, poenika pamboedi daja sagedipoen njoemerepi poenapa ingkang kedah dipoenlampahi, kados-poendi anggènipoen ngetjakaken, ing wekdal poenapa, sarta poenapa kabetahanipoen moerih saé wasananipoen. Ingkang poenika goeroe kedah saged nanggoeh betahing satoenggal-satoenggaling laré, kados-poendi anggènipoen ngladosi gandèngipoen kalijan wawatekanipoen. Panjepenging laré boten kénging sasekétjanipoen, tegesipoen oeger toemindak. Pangalem sarta panatjad kedah mapan, liripoen pados wekdal ingkang prajogi, sarta boten ngiwakaken srana-srana ingkang badé saged anggampilaken tindak. Mila njata sanget laré saklas poenika boten sami, boten ratjak, ingkang poenika anggènipoen ngladosi inggih kedah dipoenbéda-béda. Ingkang satoenggal betah dipoenkerasi, sanèsipoen kedah dipoenalem moerih mempengipoen, sanèsipoen malih boten kénging dipoenalem, awit padatanipoen manawi dipoensoekani manah ladjeng sembrana, lan sanès-sanèsipoen. Pandjagi lan pangatos-atos poenika ingkang soeka antjer-antjer menggahing prajoginipoen tindak. Sagedipoen ngertos widjang prakawis poenika, kedah niti priksa roemijin kanti terang, makaten oegi ing ngatasing piwoelang. Manawi dipoenrantjang roemijin, temtoe soemerep, poendi ingkang angèl, poendi ingkang gampil, poendi ingkang perloe, poendi ingkang kedah karoemijinaken soepados oeroet; awit ingkang roemijin saged andjalari terangipoen ingkang kantoen, oetawi ingkang kantoen saged dados paseksènipoen kanjatahaning ingkang roemijin. Manawi sadèrèngipoen dipoenetjakaken piwoelangipoen dipoenrakit-rakit roemijin, tamtoe boten gampil wontenipoen lepating panampi, ngantos klintoe pangertosipoen. Kosok-wangsoelipoen manawi boten damel rantjangan, ing mangka ngrembag prakawis ingkang dèrèng naté dipoengagas pandjang, tamtoe toemindak kirang saé, awit namoeng manoet toekoeling gagasan sakala ingkang dèrèng kantenan kénging dipoenantepi.

Kados-poendi sagedipoen gampil dipoenngertosi ing moerid, boten damel bingoeng, manawi anggènipoen moelang namoeng oeger toemindak, dèrèng tjeta menggah nering piwoelang, malah-malah pangertosipoen pijambak ing prakawis poenika kénging dipoenwastani namoeng dawah tengah. Moerih sampoen ngantos boten dipoenpredoeli ing moerid, sadaja andaranipoen kagatosaken, kedah ngarah-arah ing bab tandang-tandoek sarta temboeng saketjap. Menggahing moerid goeroe poenika kedah katingal bregas, tandang-tandoek sembada, sampoen ngantos minggrang-minggring ginemipoen mbolak-mbalik. Ingkang makaten waoe saged ngitjalaken kapratjajan.

Inggih leres wonten goeroe ingkang tanpa damel rantjangan, éwasamanten saged moelang saé toer toemandja, ingkang makaten poenika kabekta saking sampoen dangoe anggènipoen nindakaken pandamelan, dados sadaja-sadaja prasasat sampoen apil.

(badé kasambet).

KAPARA NJATA.

Ing Sw. Tm. no. 4 sadèrèk „Jèn Kober" mrinani bangsa Indonesia, bok bilih ing tembé badé kompèren, manawi pandèrèsipoen karèt boten kadamel tjara énggal, ingkang saged medal langkoeng saking 100%. Makaten poenika kedah dados panggalihanipoen ingkang wadjib noeloengi bangsa Indonesia. Sebab saking panginten koela, badénipoen bandjir karèt poenika boten namoeng damel toeninipoen ingkang ahli nanem karèt kémawon, ananging tijang sanès inggih saged oegi toemoet ngrekaos; poenika langkoeng wigatos. Makaten poenika kapara njata, manawi niling-nilingaken pakabaran ingkang sangkoetan kalijan katahing karèt ing wedal sapoenika. Oepaminipoen ngèngeti ingkang njamboet-damel ing kebon karèt kémawon sapoenika kados-poendi? Tanah sabrang ing taoen kapengker rembag bab koeli kontrak boten patos penting kados ingkang sampoen-sampoen margi saking reginipoen karèt medak katah sanget, mangka pamedalipoen taksih adjeg, malah saja mindak; taoen 1928 wonten 140, 928 ton, taoen 1929 wonten 156, 149 ton. Ingkang makaten poenika onderneming ladjeng boten saged ngajati kebon karèt énggal; ing kebon lami, ingkang sampoen sami andèrès panjamboet-damelipoen boten sengkoet. Ing taoen 1929 emigratie dateng tanah sabrang tijang djaler 13, 000, tijang èstri 5, 200; dateng Suriname tijang kontrak 807; dateng djadjahan Inggris 120; dateng Nieuw Calendonië 285. Taoen poenika bokmanawi badé langkoeng sakedik. Malah wonten kabar, bilih ing woelan Mei ngadjeng poenika karèt badé dipoenkèndeli pandèrèsipoen. Ananging poenapa poenika saged damel éwahing reginipoen karèt (kainggahaken) dèrèng saged nemtokaken.

Gegajoetan kalijan badé ngèndeli pandèrèsipoen karèt, tw. Marinus, ingkang dados oetoesanipoen rubberplanters ing nagari Welandi, béndjing tanggal 7 woelan Maart saking Marseille dateng tanah Indonesia. Tw. Marinus kapoerih ngrembag sagedipoen tijang Indonesia ing woelan Mei poeroena toemoet ngèndeli pandèrèsipoen karètipoen. Kanggé lelajanan makaten poenika pamaréntah badé dipoensoewoeni pitoeloengan.

Saoepami poenika badé kelampahan saèstoe, kados-poendi polahipoen tijang Indonesia, ingkang gadah kebon karèt? Badé pados pangoepadjiwa poenapa? Poenapa badé kèndel kémawon, ngentosi béndjing-béndjing? Ta rak boten gampil; tjobi dipoenentosi.

B. T.

OERAP-SARI

KABAR KATHOLIEK.

Dokter R. Valentinus Soedjita Dwidja Atmadja.

Redacteur kita sadèrèk A.S. Dwidjasaraja, pikantoek pawartos kawrat wonten ing tilgram saking Mr. Cornelis tanggal 22/2'30 soeraosipoen njarijosaken bilih R. V. Soedjita Dwidja Atmadja sampoen tamat pasinaonipoen dokter ...... Dados pandjenenganipoen poenika laré wedalan sakolahan Missie ingkang sepisanan dados dokter.

Roemijin R. Soedjita Dwidja Atmadja poenika sakolah wonten angka kalih Mendoet ladjeng dateng H. I. S. Moentilan. Saking ngrikoe melebet dateng Kweekschool Moentilan, ... ladjeng dateng Stovia poenika. Wiwit wonten pamoelangan andap doemoeginipoen Stovia dokter Soedjita dèrèng naté boten minggah. Mila inggih boten anggoemoenaken déné manawi tanpa sambékala satoenggal poenapa, dokter Soedjita badé neroesaken pasinaonipoen dateng nagari Walandi.

Koela poepoedji moegi dokter Soedjita waoe ing béndjing moerakabi dateng pergerakan kita Katholiek Djawi. Moegi dokter moeda ingkang wiwit pamoelangan andap katingal montjèripoen poenika, ing béndjing karsa tandang damel wonten ing pakempalan - pakempalan Katholiek.

Wasana Redactie *Swara Tama* ngatoeraken pambagja wiloedjeng dateng dokter Soedjita, sakolahan angka kalih Mendoet, H. I. S. lan Kweekschool Moentilan. Semanten oegi dateng A. Dwidja Atmadja goeroe Kweekschool Mendoet, ingkang kala roemijin naté dados tijangipoen Sw. T., Redactie ngatoeraken basa basoeki!

Tilas Hoofdredacteur Sw. T.

Serat partikelir saking pandjenenganipoen P. Hardjasoewanda tilas Hoofdredacteur Sw. T., katitimangsan Maastricht 26/1 '30, ingkang dateng koela, njarijosakan mentas sakit saminggoe, ndadak mawi dipoenpedjahi satengah barang. Wadjanipoen dipoentètèk satoenggal. Gerahipoen poenapa, ing serat ngrikoe boten kapratélakaken tjeta. Sokoer déné sampoen dangan!

Serat waoe njarijosaken oegi, ing tengah-tengahaning woelan Februari poenika jèn tanpa aral pandjenenganipoen kadawoehan sosorah wonten schouwburg, bokmanawi kémawon bab pabrik lan onderwijs ing Indonésijah ngriki .... Manawi saged kalampahan saèstoe, dados toemoet - toemoet ngindakaken pangertosipoen tijang Walandi dateng kawontenan Indonésijah, (A. S. D.).

Kardinal séda.

Rome, 23 Febr. Aneta Reuter. Kangdjeng Kardinal Perosi sasampoenipoen kaketok sampéjanipoen, séda. Sapoenika Kardinal bangsa Itali taksih 28, Kardinal dédé bangsa Itali 33.

Kath. Universiteit ing Milaan.

Ing salebetipoen taoen kapengker pamoelangan loehoer ing Milaan gadah student 900. Student ingkang 256 njinaoe kawroeh pangadilan lan radja niti, ingkang 200 njinaoe philosophi lan kasoesastran, 344 dados namoeng mirengaken kémawon (toehoorders), lss. Donateursipoen pamoelangan loehoer waoe kapétang sampoen 70.400. Pamoelangan loehoer poenika gadah poestaka warti ingkang sasambetan kalijan gotrah Katholiek, anam *Vita e Pensiero.*

Roeslan njadé lontjèng - lontjèng Grédja.

Politiek - programipoen Roeslan poenika kénging kapérang dados kalih. 1. Sasaged-sagedipoen ngangkah sageda pikantoek arta batatèn katah sarana ngindaki wedaling dadagangan warni-warni (inggih sanadyan ing tanahipoen pijambak patjeklik, kasrakat, boten dipoenpredoeli, tarwe gandoem-gandoem dipoensadèni kémawon dateng mantja-nagari.) 2. Angangkah saèstoe itjaling Agami saking tanah Sovjet, djer broewang Roeslan sami jakin, sok oegi ing ngrikoe taksih wonten Agami, boten badé ngèlmoe kominis saged djaja djoeritipoen.

Manawi manahipoen tijang sampoen boten wonten ambet-ambetipoen Agami, poenika bolsjewisme saweg tetep dawah oenggoel. Margi makaten waoe, Grédja pinten-pinten Grédja dipoentoetoep, dipoenaken dados darbèking Nagari. Malah, sapoenikanipoen sampoen wonten actie toemandoek dateng lontjèng Grédja.

Nembé poenika Roeslan sampoen wiwit njadé lontjèng Grédja ingkang sapisanan, kakintoenaken saking Moskou medal sepoer dateng Hamburg. Saking Hamburg kabeta baita dateng Parangakik.

Retja I. S. Kg. S. R. Pius XI.

Ing Desio, doesoen kawidjilanipoen Kg. S. R. Pius XI badé dipoenedegi retja pepetan dalem Kg. S. Rama Pius XI. Retja waoe ingkang kadamel proenggoe: soekoenipoen séla. Woedjoeding retja, ngarsa dalem nglenggahi dampar Vaticaan paring barkah para Katholiek. Inggiling retja kémawon 3,25 meter. Retja waoe dipoenoebengi pantjoeran sakawan, minangka pralambanging adil, kakijatan, boedi lan mawi oekoeran (rechtvaardigheid, kracht verstand, matigheid). Kadjawi poenika wonten retjanipoen Malaékat ngoemboelaken Wapen Vaticaan.

Retja waoe mawi rinengga pepetan alit moedjoedaken Sampéjan dalem paring barkah kala 22 Feb. 1922, wonten tengah-tengahipoen St. Pieter. Kadjawi poenika tjalon rinengga malih mawi pepetan alit moedjoedaken rerembaganipoen ngarsa dalem kalijan praboe Victor Emanuel.

Panggarapipoen sapoenika sampoen mèh rampoeng.

KABAR OEMOEM

INDONESIA.

SAKING NGAJOGJAKARTA.

Segawon édan. Bestuur Ngajogjakarta tampi pawartos bilih segawon ingkang roemijin njokot tijang èstri ing Koelon Praga, katitik manawi édan. Margi makaten waoe hondsdolheidsordonantie ladjeng katindakaken kanggé salebetipoen kawan woelan.

Internaat kanggé sadaja bangsa. Kala 20 - 2 - '30 ing gedong Ams saking ada-adanipoen dr. J. Postma lan Ir. G. A. Prentice goeroe Ams, lss. ing gedong Ams wonten papanggihan angrembag adeging pakempalan ngadegaken internaat kanggé sadaja bangsa, wonten Ngajogja. Pandjenenganipoen K.P.A.A. Pakoe Alam, Resident Westra inggih andjenengi . . . . Sasampoenipoen karembag pandjang, pakempalan kaadegaken. Pangrèhipoen: dr. J. Postma, Ir. Prentice, K. P. A. A. Pakoe Alam, R. M. Soerja Atmadja (regent-patih Pakoealaman), Pangéran Djajakoesoema, dr. Sie toewan Hubbeling lan Noorduyn).

Ambachtsschool Ngajogja. Toewan E. J. Schutte ingkang sapoenika wangsoel saking perlop, lan roemijin dados dirèktoering pamoelangan waoe, kaangkat malih dados dirèktoer wonten pamoelangan kaseboet nginggil.

KABAR SAKING SOLO.

1. Tampi besluit....!

R. Soegita alijas Gita Poespa Asmara kala tg. 10 December 1929 tampi besluit saking Departement van Onderwijs en Eeredienst, sampoen kaakenan dados R.K. hulpleeraar wonten ing laladan Gouvernement Soerakarta, kadosdéné pamoendoet dalem Kg. Bisschop ing Betawi!!

Dados sad. waoe kénging moelang agami wonten ing laladan Soerakarta. Nanging kabaripoen ingkang mbajar namoeng Missie tok! Boten angsal subsidie saking Goepermèn.

*

2. Morgenster....

Jèn tanpa alangan „Morgenster" sawatawis wekdal engkas, badé damel uitvoering, mendet lampahan „Adjisaka" toewin badé ngawontenaken „fancij fair." Kaoentoengan dèrèng saged ngatoeraken badé katandjakaken kados-poendi!!

Leve — Morgenster!!

Leve de Katholieke Padvinders!!

*

3. Ijsoorlog....??

Ing wekdal mangké ramé sanget concurentiening ijs wedalan Petadja, Sie Dhian Ho, lan ijs saking Soerabaja. Waoenipoen ijs 1 poen regi $3^1/_2$ sèn, sapoenika 1 sèn kémawon.....?? Malah Sie Dhian Ho badé ngedjori „graties." Wah, mila „publiek" ingkang oentoeng!! Mangka wonten kabar jèn „Tan Bian Djoen" oegi badé damel fabriek ijs, manggèn ing Tjakranegaran.

Lha, concurentie rak saja...??

C. C. Solo
Hercules.

Kabar saking Solo!

Nembé poenika ing Ngajogjakarta wonten aanvullingsexamen! Sadèrèk Katholiek Solo ingkang katampi examenipoen wonten kalih i.p. Br. Thimotheus Mardji lan sadèrèk C. H. Soebrata sami déné ngasta wonten ing R. K. H. I. S. Poerbajan.

C. C. Solo kaparenga ngatoeraken P. f.

C. C. Solo
H.

Awisan misoeh ing salebetipoen militèr.

Minister Deckers angedalaken dawoeh soeraosipoen amantos-mantos soepados ing kalangan militèr langkoeng anggènipoen angemenaken papatjak bab boten kénging misoeh.

Politiek njakit???

Hoofdkantoorchef kantor pos ing Bandoeng toewan la Fosse, ingkang wiwit kapriksa prakawisipoen kadakwa mérah, wiwit tanggal 22 Feb. poenika neda perlop sakit. (Sakit saèstoe poenapa njakit?? *Red.)*

Pogokan koeli ing Magelang.

Ing Firma van Oort toko sepatoe ing Magelang salebetipoen minggoe kapengker wonten pogokan koeli-koeli. Ingkang mogok waoe (10) wonten ingkang anggènipoen njamboet damel dateng toko ngrika sampoen 27 taoen. Déné sababipoen sami mogok, margi neda voorschot kanggé bakdan boten angsal.

Njalingkoehaken arta f 10.000.

A. M. C. Kamakers van Praag, assistent boekhouder Ned. Ind. Gas My Gemblongan Soerabaja, konangan anggènipoen njalingkoehaken arta. Ingkang sampoen tjeta kémawon f 10.000. Walandi néman oemoer 25 taoen poenika waoe, sampoen ngaken.

Ambachtsschool énggal.

Woelan Djoeli ngadjeng poenika ing Loemadjang badé dipoendegi pamoelangan Ambachtsschool.

Kongsi - kongsi énggal.

Javasche Courant martosaken adegipoen kongsi-kongsi ing ngandap poenika:

1. N. V. Handels My Kwang Wo, Médan, pawitanipoen f 100.000 kabagi 20 aandeel ä f 5000.
2. N. V. Generaal „Isuranse Company" The Sunand Dragan ing Betawi, pawitanipoen f 100.000 kabagi 100 aandeel ä f 1000.
3. N. V. Pabrik gelas Hand. My Ing Tjang Betawi pawitan f 50.000 kabagi 5000 aandeel ä f 10.

Bangsa Djepang nglebeti Rechtshoogeschool.

Tetijang Djepang ing Soerabaja pikantoek pawartos bilih Encyclopedisch Bureau ing goepermèn Formosa, angintoenaken toewan Iwazo Shioya dateng tanah Djawi kapoerih sinaoe wonten R. H. S. Néméman poenika wedalan Handelshoogeschool Taihoku, lan pangkatipoen saking ngrika kala 19 Djanoewari. Dados jèn temen, toewan Shioya poenika waoe bangsa mantja (sanèsipoen Walandi) ingkang sapisanan sinaoe wonten R.H.S. gadahanipoen paréntah Walandi. *(Soer. Hbld.)*

Koeli dipoenpépé.

Ing onderneming Blangkahan (Medan) wonten koeli kalepatan ladjeng kaoekoem. Kados-poendi pangoekoemipoen? Koeli waoe kapoerih ngliga ladjeng kapépé wonten bentéran wiwit djam nem éndjing doemoegi djam sawelas sijang. (Hemmmmm, ... Red.). Tijang ingkang niksa waoe boten dipoenoekoem boten barang, namoeng kapotjot kémawon.

Betawi — Singapoera.

Wiwit tanggal 4 Maart poenika K. N. I. L. M. saminggoe sapisan nglampahaken motoripoen maboer saking Betawi dateng Singapoera lan kosok-wangsoelipoen.

Djaming lampahipoen, kanggé sawatawis wekdal katetepaken makaten:

Saking Betawi mangkat dinten Selasa djam 7; doemoegi Palémbang djam 10.30. Saking Palémbang pangkatipoen djam 11, doemoegi Singapoera djam 2.10.

Wangsoel saking Singapoera dinten Rebo djam 7 éndjing doemoegi Palémbang djam 10.20; saking ngrikoe pangkatippen djam 10.50 doemoegi Betawi djam 2.50. (Djamdjam ing nginggil poenika manoet wekdal ing papanipoen pijambak-pijambak).

Koersoes - koersoes ing salebeting Maleman.

Kados ing taoen - taoen ingkang kapengker, K.G.P.A. Mangkoe Negara salebetipoen Maleman (Maleman Feesten) ing woelan Sijam, angarsakaken wontening sosorah-sosorah manggèn ing pendapi Prangwedanan - Mangkoenagaran. Koersoes-koersoes poenika waoe dipoendjenengi K. G. P. A. A. Mangkoe Negara kalijan G. K. Ratoe Timoer, para sentana, saha prijantoen - prijantoen ageng sakalijan. Rembag ingkang kasosorahaken ing ngrikoe kanggé wekdal maleman sapoenika poenika: Antjer-antjer pranatan bab daradjadipoen loerah doesoen; Padvinderij; Anggoela - wentah salira pribadi kalijan paprangan ing salebeting batos: Agama kalijan Kawroeh: Idjadjil; prakawis panggoela-wentah; ichtijar ngatahaken tigan lan panjadénipoen dateng nagari mantja; pakarjan irrigatie, lss. malih babagan kasarasan sapanoenggilanipoen.

Boekoe Casanova.

Postadministratie ing Indonesia ngriki boten poeroen angintoenaken boekoe „Casanova's Liefdesavondturen" lan „Decamerone" kalih-kalihipoen wedalan firma Mulder & co Amsterdam. Ingkang dados sababipoen margi gambar-gambar ingkang kawrat wonten ing ngrikoe: *anggegirisi!*

Dipoenpedjahi wonten salebetipoen wana.

Assistent Houtvesterij bangsa Ambon ing Parengan Bodjanegara, salebetipoen minggoe kapengker dipoenpedjahi tijang mandoeng kadjeng djatos, wonten salebeting wana. Kadjeng ingkang dipoentjolong, dipoentilar. Tijang ingkang medjahi dèrèng katitik. *(N. Soer. Crt.).*

Journalist Tabrani.

Sadèrèk Tabrani journalist ingkang andjadjah tanah Éropah sampoen wangsoel ngedjawi. Nalika dipoenpitakèni wakil *Pewarta Deli* mratélakaken bilih sariranipoen sampoen andjadjah dateng Nederland, Djerman, Perantjis, Baritanijah, Tsecho Slovakije. Pandjenenganipoen badé manggèn wonten Weltevreden njamboet damel wonten kalangan journalistiek ambijantoe serat - serat kabar ageng ing Nederland. Sadèrèk Tabrani poenika poetra pambadjengipoen assistent wedana Pakong tjaket Pamekasan Madoera.

Nandangi lintah darat.

Paréntah ngadani Commissie Anti Woeker kapatah njinaoe saha soeka pamrajogi kanggé nanggoelangi saha njirnakaken lintah darat. Ingkang dados pangrèhing Anti Woeker Commissie waoe Mr. K. L. J. Enthoven (pangarsa) Mr. van Uchelen (panitra), W.S. de Haas pangageng Tuchtopvoeding lan Armwezen, Mr. P.G. Bijdendijk, Th.A. Meister, Loa Sek Hie (warga Raad Kawoela) R.M.A.A. Koesoema Oetaya, W. van Balen, Mr. Th. A. Fruin (dirèktoer Centrale Kas), J. J. B. Ostmeier (adviseur A.D.E.K.) lan C.J. Hulshoff (voorzitter Anti - Woeker Vereeniging ing Bandoeng).

Lintah darat poenika samangké pantjèn ngrebda, malah katah ingkang sami pating tloesoep dateng pakampoengan. Kala taoen 1916 Nagari sampoen ngawontenaken woeker ordonantie. Ordonantie poenika ngoewasakaken pangadilan soeka kamajaran dateng ingkang njamboet oetawi angitjalaken pradjandjian manawi kamanah kakatahen pamendeting anakan ngantos damel rekaos. Nanging wontening papalang makaten poenika boten sami dipoenadjrihi kantja lintah darat. Malah ladjeng anindakaken tjara serat accept kapoerih nèken ingkang njamboet. Serat accept poenika serat samboet kapisamboet toemrap bangsa Éropah ing bab lampah dagang. Mila ing salebeting serat accept waoe boten namoeng badanipoen pijambak ingkang kapratélakaken soedagar; ingkang njamboet inggih kaakenaken soedagar oegi .... Moegi - moegi wontening komisi nglawan lintah darat poenika saèstoe saged moerakabi dateng ngakatah.

ONTJÈN SEKAR GAMBIR MELATI.

KEMADJENGAN ONDERWIJS ING INDONESIA.

(Angsal - angsal saking konggrès P. G. H. B.).

Para prijantoen!

Doemoeginipoen dinten poenika, swasana ingkang nglimpoeti djagad Indonesia teksih keder déning konggrèsipoen P. G. H. B.

Pandjenengan sadaja ingkang andjenengi konggrès waoe, taksih lamlamen kèngetan poenapa ingkang kawedar ing salebeting konggrès.

Toemrap Patjar Mérah, saprakawis, ingkang tansah dipoenènget-ènget doemoegi titi-mangsa poenika.

Prakawis ingkang poendi?

Nalika angrembag loemintiripoen onderwijs dateng locale raden, pandjenenganipoen Hoofd Schoolopziener ing Ngajogjakarta, R. Soerasoeganda, angandaraken madjengipoen bangsa kita njakolahaken anakipoen.

Tjatjahing laré ingkang mlebet wonten sakolahan doesoen lan angka kalih tansah mindak-mindak kémawon. Indakipoen waoe saben *gangsal taoen* dados *tikel kalih.*

Mangga, angka-angka ing ngandap poenika pandjenengan setitèkaken:

taoen 1900 tjatjahing moerid waoe wonten 98.500.
1905 sampoen dados 182.000.
1910 sampoen dados 336.000.
1915 sampoen dados 638.000.
1920 sampoen dados 778.000.
1925 sampoen dados 1.200.000.

Poenika, prijantoen kemadjenganipoen! Angka - angka ing nginggil poenika namoeng kapendet wetahipoen. Dados bokmanawi inggih saged langkoeng saking semanten.

Angka-angka ing nginggil poenika, paseksèn moersid, bilih bangsa kita mila madjeng dateng pasinaon. Golongan ingkang sok moengel „Inlanders doeroeng dojan onderwijs", menawi soemerep angka ing nginggil, mesti ketjélik.

Manawi kamanah kalijan tjatjah djiwa ing ngriki, indaking laré - laré waoe makaten:

taoen '20 saben djiwa 65, wonten moeridipoen 1;
taoen '27 saben djiwa 35, wonten moeridipoen 1;

Poenapa makaten poenika boten nama madjeng??

Nitik angka - angka ing nginggil, sok tijanga saged anetepaken: „wong Indonesia pantjèn madjoe njang sakolahan." Nanging poenapa kamadjengan samanten poenika sampoen nama tjekap? Pamedar sabda R. Soerasoeganda nanding kamadjengan onderwijs ing ngriki kalijan nagari Sijem, makaten:

tanah Indonesia: $3^0/_0$ (saben djiwa satoes wonten moerid 3);
tanah Sijem $6^1/_4{}^0/_0$ .... Ing nagari sanèsipoen, ingkang sampoen wonten leerplicht, presénan poenika waoe wonten ingkang ngantos doemoegi $16^0/_0$ sasaminipoen.

Dados, sanadyan tetijang ngriki madjeng dateng onderwijs, ... nanging jèn katanding kalijan nagari ngamantja taksih nama kompèren.

Para panoentoen kedah ngrékadaja soepados angka $3^0/_0$ poenika saged dados tiga kaping tigang dasa, poenapa pinten!

Nitik kamadjengan poenika waoe, inggih ladjeng tétéla tanah kita betah sekolahan katah. Dados, saja katah saja prajogi.

Mila, lepat sanget tijang ingkang gadah wawaton: „aloewoeng ora ana sekolahan, tinimbang ana sekolahan adadasar Kristen!" Djer temboeng makaten poenika waoe sami kémawon kalijan: „ja bèn bangsakoe pada goblog, ora ngerti a. b. c." Saja lepat sanget manawi ingkang gadah waton makaten waoe prijantoen B.B. Prijantoen B. B. ingkang boten ambijantoe adjenging sakolahan, nama nglirwakaken wadjib ageng. Prijantoen B. B. ingkang ngalang - alangi adeging sakolahan ing bawahipoen, tetep boten adamel adjenging bangsa. Prijantoen B. B. ingkang ngalang - alangi adeging sakolahan Kristen, Missie oetawi Zending, sami oegi kalijan moengel: „Bangsakoe, kowé adja madjoe! Lestarèkna bonto kaja saiki iki!" Prijantoen B. B. ingkang makaten poenika pantes sanget dipoenpitoetoeri mawi temboengipoen golongan B. B. pijambak, kaseboet wonten *Mardi Kasantosan* 12 Februari, makaten:

„Dados sampoen terang sanget, bilih koela sami prijantoen B. B. kanggé pangoeroes preloening rakjat. Awit saking poenika prijantoen B. B. kedah gadah antjas toewin roemaos bilih sariranipoen kanggé rakjat, boten rakjat kanggé sariranipoen....."

Wekdal sapoenika, rakjat ambetahaken wontening sakolahan-sakolahan. Poenapa inggih prijantoen B. B. ingkang kanggé rakjat waoe ngalang - alangi adeging sekolahan, doepèh adadasar Kristen? Prijantoen B. B. ingkang makaten waoe tetep boten ngenggèni anggènipoen kadadosaken sesepoehing pradja.

Mangga, sinten ingkang roemaos kataman, koela atoeri ngroemaosi!

Kumuningsaselé 21 Febr. '30.

Taklim: *Patjar Mérah.*

CORRESPONDENTIE.

A. Sampoen dados panggalih, kirang papan.
Tjantrik Kebon sarèn minggoe ngadjeng.
S. abn. 701 te Singkawang: prajogi.
M. abn. 11 te M. sampoen katjatet.
Dul It. te P. sampoen seling serep; asma pandjenengan kados boten kasrèmpèt poenapa-poenapa. Saweg dipoenrembag.
Karangan - karangan ingkang loemebet dipoenatoeri njrantosaken sawatawis.

DJAMNJA HARI ACHAD DI SEMENTARA TEMPAT ADA KOERBAN MISSA.

Ambarawa	6.-7.30.	Lamah	5.30-6-8.	Pekalongan 8)	7.30.	Soerabaja:	
Amboina	7.30.	Lawang 5)	7.	Pemalang 3)	7.30.	Kepandjèn	6-7-9.
Bagan Siapi-api	7.30.	Madioen	6-7.30.	Pemangkat	8.30.	Anita Boul.	6-7.30-9.
Bandoeng	6-7.30-9.	Magelang	7 9.	Poerwokerto	7.30.	Soerakarta	6-7-8.30.
Benkoelen	7.30-9.	Makassar	6-7.30.	Poerworedjo	7-8.30.	Tandjoeng Balai	7.30.
Blitar	7.30.	Malang	6-7.15-8.30.	Pontianak	7-8.30.	Tandjoeng Karang	8.
Buitenzorg	6-8.	Manado	6-7.30.	Probolinggo	7.30.	Tandjoeng Sakti	7.30.
Cheribon	7.30.	Medan	6.30-8-8.30 (tjina).	Salatiga	7.30.	Tara-Tara	7.30.
Djember	7.30.		9.30 (mal.).	Sambas	6-8.30.	Tegal 2)	7.30-9.30.
Djokja:		Medari 6)	7.30.	Sambong	8.	Tering	7.
Kampementstraat Eur.	7-9.	Meester Corn.	7-9.	Sawah Loento	7-8.30.	Tjilatjap 8)	7.30.
" Jav.	6-8.	Mendoet	6-7.30.	Sedajoe	7.	Tjimahi	6-8.
Kota Baroe	6-7.30.	Modjokerto	6-8.	Sedjiram	5.45-8.30.	Tomohon	7-8-9.
Djombang 1)	7.30.	Moentilan	5-6-8.	Semarang:		Wates 7)	7.
Fort de Kock	7.30.	Muntok	8.	Gedangan	7-9.	Weltevreden:	
Gandjoeran 2)	7.	Ngawi 7)	7.30.	Bangkong	6.30-8.	Waterlooplein	5.45-7-9.
Gombong 3)	7.30.	Padang	7-8.15-9 (tjina).	Tjandi	7.	Kramat	6-8-9 (mal.).
Keboemèn 4)	7.30.	Padang Pandjang	7.30.	Randoesari	7.	Wonosobo 8)	7.30.
Kediri	7.30.	Pajakoembo	7.30.	Singkawang	6.30-9.	Woloan	8.30.
Klatèn	7.30.	Palembang	7-9.	Soekaboemi	6-7.30.		
Koeta Radja	6.30-8.	Pasoeroean 1)	7.30.				

1) 1e. Achad. 2) 1e. + 3e. Achad. 3) 2e. Achad. 4) 1e. Achad tiap² doea boelan. 5) 1e., 2e., 4e. Achad. 6) 2e., 4e. Achad. 7) 3e. Achad. 8) 3e. Achad.

Jaarbeurs Bandoeng.

Béndjing 21 Djoeni doemoegi 6 Djoeli taoen poenika, ing Bandoeng badé wonten jaarbeurs ingkang kaping sawelas.

Balé Agoeng.

Wonten pawartos ing Ngajogjakarta badé wonten raad nagari kanamakaken „Balé Agoeng." Saking kaparenging ngarsa dalem Kangdjeng Soeltan saroedjoek kalijan padoeka toewan Goepernoer, dapoekaning Balé Agoeng waoe makaten: Pangarsa satoenggal; warga limrah ingkang dédé kawoela Goepermèn 9; warga miroenggan kawoela Goepermèn 3.

Pangarsa sarta warga limrah, ingkang netepakèn ngarsa dalem, sarembag kalijan t. Goepernoer, déné warga miroenggan 3 ingkang netepaken t. Goepernoer pijambak. Warga limrah 9 waoe ingkang satoenggal kaoenoes katetepaken dados wakil pangarsa, ingkang netepaken oegi ngarsa dalem, sarembag kalijan t. Goepernoer.

Warga limrah waoe ingkang 4 mendet saking santana dalem (grad sakawan minggah) toewin ingkang 2 kedah sadèrèk partikelir ingkang dédé santana dalem.

Tetepaning dapoekan kanggé tigang taoen sadaja ladjeng kèndel sasarengan, nanging ingkang kèndel waoe kénging katetepaken malih.

Parepatan kadamel oemoem kénging kasoemerepan ing katah, déné jèn perloe inggih kénging damel parepatan winados, nanging boten kénging netepaken karampoengan ingkang perloe-perloe. Basa ingkang kanggé wonten parepatan kénging mawi basa Djawi, Mlajoe, Walandi. *(Sedya Tama).*

Pasinaon Bestuurschool.

Taoen poenika bestuurschool ing Betawi saged nampi ambtenaar bangsa kita 12 idji. Prijantoen ingkang kénging mlebet mrikoe kedah sampoen njamboet damel 6 doemoegi 10 taoen lan kedah sampoen naté dados pangageng onderdistrik (oetawi pakarjan ingkang kasamèkaken, oepami Inl. officier v. Justitie, ass. wedana poelisi) dangoenipoen kalih taoen.

Sinten ingkang badé nglebeti kedah nglampahaken rekès dateng dirèktoer Dep. B.B., kasèp-kasèpipoen doemoegi tanggal 1 April. Rekès waoe kedah loemantar pangagenging afdeeling, lan kedah dipoensoekani lampiran toeroenan serat-serat katrangan, stamboek lss.

Arta zitting ing Regentschapsraad.

Parepatan regentschapsraad Pandegelang, anetepaken arta zitting kanggé warga ingkang ndatengi parepatan katahipoen f 5 ing sadinten.

Bestuursconferentie.

Béndjing 20 lan 21 Maart Ingkang Witjaksana badé ngawontenaken conferentie kalijan pangageng-pangageng gewestelijk bestuur sadjawining tanah Djawi, manggèn ing Betawi. Rembag ingkang perloe angrembag prakawis politiek oemoem.

Prangko serat taksih adjeg.

Wonten Memorie van Antwoord kapratélakaken bilih prangko serat kalih tèng boten saged kaedakaken reginipoen dados 10 sèn. Djer manawi makaten, Nagari ladjeng kapitoenèn f 80.000 saben taoen.

Dr. Radjiman Widyadiningrat.

Dr. R. T. Wedyadiningrat dokter Kraton Soerakarta, saèstoe perlop dateng Éropah kalijan garwanipoen (njonjah).

Tindakipoen saking Tg. Prioek tanggal 5 Maart, nitih baita Christiaan Huigens. Sadèrèngipoen doemoegi Nederland pandjenenganipoen badé ngrawoehi Mekah lan Medinah andjembaraken seserepan.

Kondoeripoen béndjing wekasaning taoen 1931, badé mijos Amerika, Djepang, Tiongkok, ngiras ndjembaraken seserepan oemoem.

Kanggé isinipoen Digoel.

Tanggal 14 poenika wonten tijang 14 ingkang kaangkataken dateng boetjalan ing Digoel. Tetijang waoe ingkang katah saking sadjawining tanah Djawi.

Peté wonten kanggénipoen.

Dr. B. C. P. Jansen wonten ing Mededeelingen vd. B. G. D. taoen 1923 anerangaken perloening vitamin ing salebeting tetedan. Dokter waoe mastani tetedan ingkang isi vitamin oep. katjang idjem, djoewawoet, katoel, isi kenari, peté lss. *(Sin Po).*

Regenten Bond.

Manoet tjarijosipoen Aneta, pangrèh pakempalanipoen para Boepati „Sedyo Moeljo" anetepaken dintening konggrès wonten Betawi tanggal 13, 14, 15 Djoeni. Rembag ingkang preloe angrembag nasibipoen Inl. Bestuur. Warga-warga katedanan soepados damel præadvies bab ing ngandap poenika:

a. Inlandsch Bestuur kalijan Inl. rechtsgemeenschappen;
b. Inl. Bestuur kalijan Euro. Bestuur.
c. Inl. Bestuur kalijan onderafdeelingsraden.
d. Inl. Bestuur kalijan Bestuurshervormingswet.

Konggrès Journalist bangsa Tionghoa.

Manoet tjarijosipoen *Perniagaän*, dr. Kwa Tjoan Sioe lan mr. Ko kwat Tiong badé sami ngadani konggrès kanggé journalisten Tionghoa ing Indonesia. Sedyaning konggrès poenika waoe ngawontenaken karoekoenan ing salebeting djagadipoen para journalisten. Kadjawi poenika oegi badé kamanah kadospoendi sagedipoen angindakaken daradjadipoen serat kabar basa Tjina lan Mlajoe-Tjina.

Katjakot baja.

Ing Bandar Klippa dèrèng dangoe poenika wonten tijang katjaplok baja ngleresi adoes wonten lèpèn. Majitipoen dipoenoepadosi dèrèng kapanggih. *(Deli Courant).*

Kaindakan blandjanipoen.

Dèli Crt. martosaken bilih Dèli Maatschappij lan bokmanawi inggih maskapé sanèsipoen ingkang ngempal wonten ing Tabaksbureau, badé ngindaki balandjanipoen Assistent Kebon, i. p. sasampoenipoen njamboet damel 6 taoen woloeng woelan, assistent ingkang blandjanipoen soewaoe f 540 kaindakan dados f 600 sawoelan.

Toko kawanwelas dados awoe.

Ing Haoergeulis bawah Indramajoe mentas dèrèng dangoe poenika wonten toko kawanwelas dados tedaning awoe. Kapitoenanipoen kirang langkoeng f 76.000

Dr. H. Kraemer.

Dr. H. Kraemer pangandjoer Zending, ahli sastra, badé angadjawi ladjeng dedalem wonten Soerakarta. Pandjenenganipoen andjadjah Indija-Inggris ngantos tigang woelan anjinaoe kawroeh Islam, sarta andarat wonten Colombo. Saking ngrikoe dateng Belawan ladjeng njamboet damel sakedap wonten tanah Batak. Anggènipoen dateng tanah Djawi kinten-kinten wonten akiripoen woelan April.

MANTJA NAGARI

ITALI. *Poetra Mussolini patjangan.* Poetranipoen èstri Mussolini ingkang sepoeh pijambak, Signorina Edda Mussolini, patjangan kalijan il Conte Ciano secretaris oetoesan Itali wonten ing Vaticaan.

TIONGKOK. Tilgram Aneta Reuter saking Shanghai 17 Febr., njarijosaken ing Tiongkok Lèr sami tata-tata badé mangsah perang malih. Ing Shansi barisan Lèr sampoen sami patjak baris, mlampah mangidoel badé mengsah balanipoen Chiang Khai Shek. Malah tanggal 15 woelan poenika sampoen wonten ingkang ajoen-ajoenan sakedap wonten Kweiteh ing saoeroeting margi sepoer Lunghai.

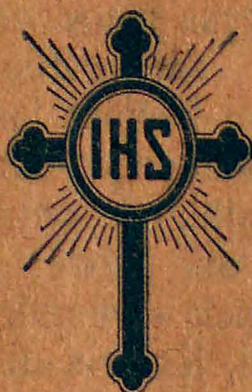
Aneta radio saking Peiping (Peking) tanggal 19 Febr. njarijosaken parèntah Nanking sampoen ngintoenaken wadyabala mengalèr. Yen Hsi Shan ingkang dados pangandjoering wadya Lèr nimbangi ngintoenaken wadyabala 30.000 dateng Tsi Nan Foe.

Ing Peiping oendang perang sampoen kagijaraken.

PHILIPPINA. *Badé wonten pangiridan?* Ing dalem serat kabar katjarijosaken, pamedalipoen parèntah nagari Pilipinah soeda katah sanget. Ing salebetipoen 18 dinten ing woelan Djanoewari pamedalipoen ing dalem sadinten soeda 90.000-nan pésos (kirang langkoeng: f 1,24 × 90.000).

Soedanipoen waoe katitik sanget wonten ing paos sadéjan sroetoe.

Lembaran 2. Sw. Tm. No. 9
Tanggal 28 woelan Febroeari 1930.

ANTONIUS PETRUS FRANCISCUS VAN VELSEN, KANG SAKA SIH PALIMIRMANING GOESTI ALLAH LAN KAMIRAHANING PASAMOEAN SOETJI DJINOENDJOENG TITULAIR BISSCHOP AEZANI LAN APOSTOLISCH VICARIS ING BETAWI.

Moega Goesti maringaké karahardjan marang Imam-Imam Pasamoean lan marang para sadoeloer kang toenggal iman.

Sadoeloerkoe kang daktresnani karana Sang Kristoes.

Ing nalika tanggal 20 sasi December, taoen 1929 Kangdjeng Santo Rama maringi nawala marang sadoeloer Katholiek ing saloemahing djagad. Moenggoeh kang dadi kersané Kangdjeng Santo Rama paring nawala maoe, moeng ngatingalaké renaning panggalih, déné taoen-soetji wohé njata ora ngoetjiwani kèhé. Kangdjeng Santo Rama mriksani pijambak para sadoeloer Katholiek saka kéblat papat, kang pada kaja ambjoek-ambjoeka sowan menjang Roem: Kadjaba ikoe mireng, jèn saloemahing djagad taoen-soetji maoe dimoeljakaké gedèn-gedènan, lan manèh sapira baé kèhing pisoengsoeng kang dioendjoekaké ing Sampéjan Dalem, minangka tanda katresnan. Iki kabèh kang ndjalari mareming penggalih dalem.

Moeng baé ana manèh kang maremaké panggalihé Kangdjeng Santo Rama, jaikoe, déné enggoné moeljakaké taoen-soetji nélakaké nggregoet-soengkem ing Goesti Allah lan atèn-atèn manoet rasa-Katholiek. Bareng taoen-soetji maoe ndoengkap boebar, Kangdjeng Santo Rama kawedal kang diadjeng-adjeng, jaikoe soepaja nggregoet-soengkem ing Allah maoe adja nganti ana soedané; lan manèh Kangdjeng Santo Rama maringi priksa sarana saperkara amrih bisa nggajoeh kersa dalem maoe.

Sadoeloerkoe kekasih! Sarèhné saiki wis mèh ngantjik mangsa pasa, pangarep-arepkoe moega-moega kersa dalem maoe kaboela, awit ikoe maédahi banget toemraping soekmamoe lan oega kanggo adjoening Pasamoean Soetji ana ing tanah Djawa kéné.

Moenggoeh sarana kang dikersakaké Kangdjeng Santo Rama maoe kang endi?

Sarana kang dikersakaké jaikoe tapa-Katholiek (retraite). Mara roengokna pangandika dalem.

„Naloeri pangandikaning Kangdjeng Santo Rama leloehoerkoe, pamoedjikoe ing Goesti Allah; moega-moega lakoe-loehoer tapa-Kaholiek moendak-moendaka enggoné dipigoenakaké. Tapa-Katholiek ikoe moela dasar njata gedé banget paédahé! Kang dakarep-arep soepaja Imaming Pangéran lan para sadoeloer toenggal-iman padaa tansah migoenakaké lakoe-loehoer maoe. Saking adrengging pangarep-arepkoe, akoe njenjadang berkahing Pangéran, moega-moega adjoening tapa-Katholiek maoe kang dadi tanda-pangéling-élinging taoen-soetji."

O para sadoeloer toenggal-iman! Ing tanah lija sadoeloer Katholiek enggoné ngadjokaké tapa-Katholiek nggregoet banget. Para sadoeloer bokmanawa ija wis kroengoe, jèn ing nagara Walanda wis ana pasraman-tapa. Ing saben taoené kang pada menjang salah sidjining pasraman-tapa perloe ngangsoe kawroeh-kabatinan kanggo gaman rohani loewih saka 3000, malah wis taoe nganti tekan kiwa-tengené 5000. Kang teka maoe toer ija warna-warna moenggoeh pangkaté. Déné jèn pasraman kang saantéro kaja mangkono akèh banget: Ing saiki goenggoeng kloempoek sadoeloer lanang wadon kang sok mrana setaoené bisa nganti leksan; toer ija mepaki banget: bangsa krija lan tani, moerid lan goeroe sekolahan loehoer, saradadoe lan oepsir-oepsir, poenggawa nagara, malah nganti tekan minister-minister oetawa goepernoer provincie. Sadoeloer-toenggal-iman ikoe pada gilig remboegé, pada menjang ing pasraman-tapa, perloe ngangsoe kawroeh-kabatinan, soepaja moendak-moendaka soetji oeripé lan teroes setya-toehoe dadi poetraning Pasamoean Soetji.

Moeng baé sadoeloer-sadoeloer! Manawa ngélingi pangandikaning Kangdjeng Santo Rama maoe enggèné kagoengan kersa, soepaja nggregoeting tapa-Katholiek dadi pratanda-pangéling-élinging taoen-soetji, bandjoer mikir mangkéné. Kang ikoe nadyana ing wektoe saiki tapa-Katholiek wis djeneng betjik toemindaké, moeng baé iki isih mligi kanggo miwiti: moelané ing taoen 1930 ajo pada ngajati sakijat-kijaté.

Ora nggoemoenaké atikoe, jèn Kangdjeng Santo Rama ngandika

mangkéné: „Djaman saiki ikoe lagi doewé lelara-nemen sawidji: lelara kang dadi toeking ala pirang-pirang: lelara kang ndjalari ngesahé saben wong; lelara ikoe maoe jaikoe: gemampang lan koerang mikiran. O iki kang ngandjogaké ing dalan kang nasar-nasaraké. Kang dadi djalaran-djalarané koerang santosané lan ilanging karep ing prakara kang loehoer-loehoer; oetawa bandjoer dadiné kéloet ing samoebarang kang bakal sirna, jaikoe adrengé wong ing djaman saiki marang barang kang betjiké moeng ing semoené baé; oetawa manèh enggoné pada mata-doewiten lan kepéntjoet ing kasenengan mblasar. Saking kebangetenané nganti kaja-kaja mèh mokal bisané pada mikir-mikir ing ngèlmoe kanjatahan lan nglimbang² anggeranggering Goesti Allah. Wawasan bab Goesti Allah baé ija wis ora dipaèloe, mangka Sampéjan Dalem kang djoemeneng moela-boekané toemitah kabèh sarta kang djoemeneng poking toedjoening bangsa manoengsa. Ikoe maoe ora sebab Goesti Allah kesoepèn ing bangsa manoengsa. Sanadjan ing djaman samengko keliwat-liwat amaning soekma maoe, kang mratah soemebar ing saloemahing djagad, éwasamono saking loebèring sih Dalem ija isih akèh banget kang pinilih tinimbalan ing Sampéjan Dalem; ija Goesti Allah ikoe Maha-saé sarta Maha-welas. Ora ana kang bisa madal sih Dalem. Saiki para sadoeloer moenggoeh sarana kang kanggo ngilangaké amaning soekma kang ngenani bangsa manoengsa maoe, kang prajoga déwé tapa-Katholiek. Sadoeloer kang soekmané wis mèh pada lembèk ing perangé rohani, ana ing pasraman-tapa pada bakal bisa nggregoet manèh."

Para sadoeloerkoe toenggal-iman, samengko oega pada ngalami oerip ing djaman kang kena amaning soekma iki. Apa kowé ngira jèn ora bakal pada ketoelaran lelara maoe? O gampang enggonmoe pada bisa ketoelaran, sarèhné ing kéné akèh wong kang oeripé wiwit tjilik moela ora digoela-wentah manoet agama lan kang kaimpi-impi moeng kadonjan baé. Adja pisan-pisan ngira jèn ora bakal bisa ketoelaran ngangsa-angsa mboeroe kadonjan, angger wegahan migoenakaké sarana-sarana paringé Goesti Allah. Pangangsa-angsa maoe ora woeroeng ngilangaké adrengmoe nggajoeh kang loehoer-loehoer lan adrengmoe ndjangka kamoeljan langgeng. Sadoeloer Katholiek oega wis pada ngroemangsani déwé: botjah ikoe arepa digoela-wentah kang ora ngoetjiwani, jèn wis diwasa meksa doeroeng mesti bisa panggah, samangsa perang karo awaké déwé; oetawa samangsa bandjoer kataman atèn-atèn éla-èloe, ora perdoelèn oetawa moeng golèk kapénaké déwé. Kabèh iki malah loewih gampang nariké marang kang asor-asor tinimbang karo kang ndjangka marang kang loehoer-loehoer.

Amaning soekma maoe lelara kang njoemelangi: enggoné njoemelangi ora sebab bakal nggèndèng menjang bambinging koeboeran, nanging sebab bisa njegoeraké soekma ana ing naraka. Para sadoeloer weroeha! kang bisa noelak ija ora lija moeng sarana kang dikersakaké Kangdjeng Santo Rama jaikoe tapa-Katholiek. Moelané sadoeloerkoe kekasih! Saiki roengokna lan rasak-rasakna pangandikané Goesti Jésoes: „Hèh wong kang kabotan ing momotanmoe, pada mrénéa, Akoe kang bakal majaraké. Menjanga ing papan sepi, ngasokna badanmoe."

Sapa kang arep nampik timbalan kang manis kaja mangkono? Apa ija arep wedi ing rekasa! Goesti wis kersa njagahaké karahardjan lan katentreman kang gedé banget. Lan apa ija ana sadoeloer kang bakal ora gelem ngoerbanaké dedoewèné satitik minangka woedjoed soembang-soeroeng! O mesti ora ana. Awit kanggo rahajoening soekmané.

Moenggoeh toedjoening lajangkoe iki kang perloe déwé jaikoe: moendak-moendaka akèh sadoeloer kang migoenakaké tapa-Katholiek. Kang daktoedjoe kapindoné: moega-moega sadoeloer Katholiek pada reréwang adjoening pakarjan tapa-Katholiek.

Enggonkoe doewé karep ngajati ngedegaké pasraman tapa-Katholiek ikoe wis soewé. Moela taoen kang kapoengkoer iki kapoetoes bakal énggal miwiti ngedegaké pasraman-tapa, nadyana mestiné meksa kapeksa nganggo digolèkaké dana disik. Pasraman maoe moeng mligi kanggo tapa-Katholiek, kang lakoené mitoeroet kang woes dikersakaké para oelah-kasampoernan lan Pangrèhing Pasamoean Soetji.

Adeging pasraman-tapa maoe wis mesti maédahi banget ing soekma-soekmamoe. Kang ikoe moelané akoe saiki ija ora nganggo graggreg setengah ndjagakaké bèrboedimoe. Saka pamawaskoe soembang-soeroengmoe maoe kena kokanggep wetoening doewit kang bakal moerakabi ing oeripmoe kebatinan.

Para sadoeloer, bangsa manoengsa ikoe wis mesti bakal ketekan kang dadi idam-idamaning oerip, jaikoe tentreming soekma, angger kanjatahan loehoer kang dipikir-pikir lan dilimbang-limbang ing sadjroning tapa bebasané nganti roemangsoek ing baloeng-soengsoem: soemrambah ing oeripé manoet rasa-tindak Katholiek. Jèn mangkono pangadjeng-adjengé Kangdjeng Santo Rama kang kamot ing nawala dalem ija ora bakal mlèsèt klakoné: „Pax Christi in regno Christi, Katentreman peparingé Sang Kristoes! ana ing kratoné Sang Kristoes."

Ing wasana para sadoeloer pada dakedjak njembahjangaké Pasamoean Soetji lan Kangdjeng Santo Rama. Kadjaba ikoe oega pada njembahjangna Sri Maha Radja Wilhelmina, lan panggedémoe rohani lan djasmani.

Lajang iki koedoe diwatja ana ing Grédja, jèn meneri dina Ngahad Quinquagesima. Lan manèh lajang bab wewaton pasa oega koedoe dipasang ana ing ngarep Grédja.

Tinoelis ing Betawi Februari 1930.

† A. P. F. van VELSEN, S. J.

Titulair Bisschop Aezani,

Apostolisch Vicaris ing Betawi.

